



Klic TRIGLAVA

ž e l i

VESEL BOŽIČ IN SREČNO NOVO LETO

LETO VI.

21. decembra 1953.

ŠTEV. 131.

"PRELJUBI! RAZODELA SE JE MILOST BOGA, NAŠEGA ODREŠENIKA, VSEM LJUDEM; UČI NAS, DA SE ODPOVEJMO BREZBOŽNOSTI IN POSVETNIM ŽELJAM IN NA TEM SVETU TREZNO, PRAVIČNO IN POBOŽNO ŽIVIMO, PRIČAKUJOČ BLAŽENEGA UPANJA IN VELIČASTNEGA PRIHODA VELIKEGA BOGA IN ZVELIČARJA NAŠEGA JEZUSA KRISTUSA, KI JE DAL SAMEGA SEBE ZA NAS, DA BI NAS ODREŠIL VSE KRIVICE IN ZASE OČISTIL KOT IZVOLJENO LJUDSTVO, VNETO ZA DOBRA DELA. TAKO GOVORI IN OPOMINJAJ V KRISTUSU JEZUSU, GOSPODU NA ŠEM." (Tit 2, 11-15.)

NOV HRVATSKI LIST

Jugoslovansko orientirani Hrvati so pričeli izdajati mesečnik HRVATSKO ZORO. Bila bi naj "glasilo onih Hrvatov v emigraciji, ki hočejo Jugoslavijo in ki smatrajo, da je znotraj Jugoslavije, organizirane na načelih pravice in resnične svobode, mogoča in najboljša rešitev hrvatskega vprašanja! Časopis izhaja v Münchenu, urejuje pa ga g. Roko Kaleb. Že po tem in po nekaterih poverjenikih zaključujemo, da so to akcijo pokrenili hrvatski Zborashi, predvsem doma iz Dalmacije; značilno zanje je, da so se prva leta emigracije močno približali Hrvatski seljaški stranki in z njo tesno sodelovali, vendar so kasneje krenili svoja pota, brez dvoma zaradi razlik glede vrednotenja jugoslovanske politične ideje. Vendar se njihovem jugoslovanstvu ni čuditi, ker je zaradi italijanske agresivnosti in dalmatinske izpostavljenosti - razumljivo in stvarno. To bo vsekakor poglaviti vzrok, da je zaradi kolebajoče hrvatske politike v pogledu Jugoslavije, Ljotičevo jugoslovanstvo našlo sorazmerno tako močan odmev pri Dalmatincih. V hrvatski notranji politiki pa leži tudi odgovor dalmatinske orientacije na splošno, kar je zgodovina vinski razvoj zadnjih 40 let ponovno pokazal.

Dasi imamo načelne pomisleke proti Zborovi politiki, vendar vidimo v tem poskusu predvsem mlajše dalmatinske generacije zelo drzen a obenem potreben korak, da bi se hrvatska politična emigracija razživela in situacija razbistrila. Mnenja smo namreč, da je pasivnost ali pa nejasno stališče hrvatskega političnega vodstva tako med vojno kot pozneje v emigraciji v gotovi meri pripeljala marsikaterega Hrvata bilo v ustaški bilo v partizanski objem. Še danes ni jasno, kje stoji dr. Maček. Kje stoji z ozirom na jugoslovan



skega Tita, z ozirom na stalno sosedo Srbijo, z ozirom na usodno pomešanost hrvatskega, srbskega in muslimanskega življa na spornem področju, z ozirom na madžarske težnje proti jugu in italijansko nevarnost na zapadu. Kje stoji v vsej politični stvarnosti - ne v meglenih načrtih Združene Evrope ali omejenem problemu Svobodnega tržiškega ozemlja.

V takšno nejasnost kajpak HRVATSKA ZORA ne bo prinesla čudežnega zdravila. Pač pa utegne z resno razpravo, podkrepljenimi ugotovitvami in stvarnim dopovedovanjem pripeljati svobodno hrvatsko javnost do razmišljanja v okviru stvarnih meja, brez kakršnekoli demagogije, ki je je v mnogih s-h-s časopisih vse preveč. (Značilen utegne biti tudi njen vpliv na novoprihajajoče begunce iz Jugoslavije.) Doslej je razprava o teh vprašanjih potekala v glavnem med hrvatskimi in srbskimi redakcijami. Učinki morejo biti zanimivi, če bo razgovor potekal med Hrvati samimi.

Prva številka seveda ne daje vseh odgovorov na ključna vprašanja. Odlaganje more biti škodljivo. Vprašujemo, zakaj se kot "svobodno hrvatsko glasilo" niso v prvi številki lotili rajši hrvatstva in prvo misel rajši posvetili hrvatski domovini, od koder izhajajo in čije del so, mesto da so takoj udarili na jugoslovanske strune. To je vprašanje primarnega in naravnega. Gotovi smo si, da je stvar izgubljena, če izdajatelji ne bodo v prvi vrsti pravilno odgovorili glede svojega odnosa do hrvatstva. V tem pogledu bi mogli biti že v prvi številki skrbnejši in jasnejši, še posebej zato, ker njihov posel med Hrvati zaradi svoje pripadnosti "Zboru" ne bo lahak. - Pri listu sodeluje tudi g. Milan Banić, b. narodni poslanec JNS na Sušaku, ki je pričel objavljati spomine na "Prostovoljsko odisejajo v Rusiji (1915-1920)".

LAŽ IMA KRATKE NOGE

Kolikor bolj si Tito prizadeva, da bi si pridobil zaveznikov med levimi socialisti na zapadu, toliko bolj kaže, da se kljub posamičnim osebnim uspehom vrata v Socialistično internacionalo nič ne odpirajo. Spomladi smo poročali o anketi te Internacionale in njeni odklonitvi, da bi vzdrževala formalne stike z jugoslovanskimi "socialisti". Nič bolje niso uspeli titovci v Mednarodni konfederaciji svobodnih delavskih zvez. (Ta poraz so pripisali dr. Topaloviću.)

Tudi v novembru jim sreča ni bila naklonjena. Lani je namreč izdala jugoslovanska vlada brošuro "O življenju in delu dr. Živka Topalovića", na angleškem, francoskem in nemškem jeziku. V decembru 1952. je dr. Topalović javno zavrnil obtožbe. Z njimi se je bavil potem tudi Izvršni odbor Socialistični internacionalne, v kateri so včlanjeni jugosl. socialisti-begunci. 19. novembra je ta odbor preučil poročilo nalašč za to sestavljene komisije, ki je raziskovala "zločine" g. Topalovića. Tajnik Socialistični internacionalne pa je zdaj obvestil g. Topalovića, da je izvršni odbor sprejel na znanje poročilo komisije, da "obtožbe in sumnje ne temelje na stvarnih dokazih... in da ni upravičeno na osnovi predloženega dokazilnega materiala nazivati Topalovića za 'izdajalca' ali 'vojnega zločinca'". Zato je Izvršni odbor na seji 19. novembra sklenil, da se s tem vprašanjem (jugoslovanske obtožbe) ne bo več bavil, ker za to ni "nobenih razlogov".

Čudno je le, da jugoslovanski komunisti še zdaj niso spoznali, da z lažmi ali pa Potemkinovimi vasmi večjih zapadnih socialistov ne morejo kar tako potegniti.

KLIC TRIGLAVA

53, Bucks Hill, Chapel End
Nuneaton, Warwickshire

Izhaja 1. in 3. ponedeljek v mesecu.

DUHOVNIKI - DELAVCI

(Zaključek z 2. strani)

zvezo, zato bodo duhovniki nadaljevali svoj apostolat med delavci. Toda to brani bodo za to posebej od škofov; posebej bodo izšolani; ne bodo smeli delati polnih ur, tako da bi jim delo jemalo čas za duhovniške dolžnosti; ne bodo smeli zavzemati mest v delavskih zvezah, ki naj ostanejo laikom; in živeti bodo morali v župniščih ali z drugimi duhovniki.

Duhovniki bodo nadaljevali delo med delavci. Kakor je rekel pariški kardinal Feltin: predvsem zaslužijo naklonjenost in molitve in ne graje.

DELAVCI KOT DUHOVNIKI

Pri komunističnih demonstracijah maja 1952 v Parizu, ko je prihajal gen. Ridgway, je policija aretirala dva duhovnika in ju grdo pretepla. Bila sta dva od duhovnikov, ki žive in delajo z delavci in ki so z njimi tako povezani, da so takrat z delavci tudi demonstrirali.

V tem se kaže obenem veličina pa tudi nevarnost velikega podviga pok. pariškega kardinala Suharda, ki se je pričel pred 10 leti. Velike množice industrijskih delavcev v Franciji žive brez Boga; 20% Francozov ni krščenih in kakih 35% odraslih se niti malo ne briga za vero. Po besedah kard. Suharda je postavljen med Cerkvijo in množicami zid. Ta zid naj bi prekoračili in končno podrli duhovniki, ki so bili poslani v najbolj rdeče delavske okraje. Osnovan je bil Misijon Francije in Misijon Pariza, ki naj prinese Boga med razkristjanjene množice.

Duhovniki so odšli med delavce in z njimi živeli. Kakih 100 jih je bilo, ki so dobili delo v tovarnah kot navadni delavci in težaki. Obenem so opravljali svoj duhovniški poklic. Na ta način, ko so delili z delavci življenje, so se jim res približali, česar duhovniki iz župnišč, obdani s plaščem srednjega sloja, nikakor niso mogli. Pravzaprav je bilo pri nas nekaj podobnega, kajti duhovniki so bili kmetje med kmeti. Toda v moderni industriji, v sovražnem marksističnem okolju, je bilo delo teh duhovnikov zelo težko. Med najhujšimi zaprekami je bilo nasprotovanje delodajalcev. Zgodilo se je, da je uprava zvedela, da ima duhovnika med delavci in ga je takoj odpustila. Toda delavci, s komunisti vred, so napačno vedali stavko in zahtevali duhovnika nazaj. Vsi zaščitniki starega, za govorniki utrjenega, vsi, ki imajo koristi od obstoječega, so nasprotovali revolucionarni zamisli, da bi se duhovniki ponižali na stopnjo delavcev. Katolištvo ima v Franciji oporo med srednjim slojem. Vsa kratkovidnost teh in vsa dobičkaželjnost gornjih slojev je nasprotovala. Tudi med cerkvenimi predstojniki ti duhovniki niso vselej našli razumevanja.

Poleg tega so bili prav zaradi značaja svojega poklica odrezani od ostalih katoličanov in tudi rednega življenja Cerkve. Delo jim je preprečevalo, da bi vselej brali brevir ali celo opravljali mašo. Nevarno blizu je izgovor, da je bratstvo z delavci važnejše od rednega opravljanja duhovniških dolžnosti. Mnogokrat so se znašli duhovniki v položaju, da so se delavci zavzemali za pravične zahteve, ki so jih podpirali edino komunisti. In komunisti so bili zvit. Proti duhovnikom niso nastopali odkrito, ampak kot dobri tovariši. Obdali so jih tako, da ne bi mogli priti v stik z delavci, ki bi bili dovzetni za krščenstvo. Kot dobrim tovarišem so duhovnikom ponujali v podpis različne dvoilične spomenice. Na vse načine so se trudili, da jih umažejo. Porivali so jih na položaje v delavskih zvezah, da bi jih nato zahrbtno potlačili v nerodne odločitve.

Letos avgusta se je zgodilo, da je pet duhovnikov podpisalo proglas, ki je obsojal krščanske delavske zveze za zadržanje pri teden njih stavkah in mirno označeval CGT, ki jo vodijo komunisti, kot edino, ki se poteguje za delavske interese. V resnici si je težko zamisliti, kako inteligentni ljudje, s temeljito duhovniško izobrazbo, ne bi med delavci nujno zavzeli vodilnih položajev, če jih tja porivajo komunisti ali pa ne. Spet se vsiljuje primera z našimi razmerami pred kakimi 70 leti in kasneje, ko so bili duhovniki med redkimi izobraženci v našem kmečkem narodu in so kot taki prihajali na vodilne politične položaje.

Seveda je bila ta zveza nekaterih duhovnikov z zelo levimi ali precej komunističnimi gibanji mnogokrat čudna in neprijetna. V Vatikan so prihajale pritožbe in končno je postalo jasno, da se bliža košenila sprememba. Trije francoski kardinali so posebej v ta namen šli v Rim in bili v avdijenci pri sv. očetu. Po povratku so izdali sporočilo, ob katerem so se oddahnili prijatelji podjetne in tvegane zamisli, kako ponesti Luč v temo delavskih predmestij. Papež je izrazil skrb zaradi silnega bremena in nevarnosti, ki spremljajo ta apostolat. A obvestilo poudarja voljo Cerkve, da ne opusti napore za pokristjanjenje delavskih množic. Desetletni poskus se ne bo nada = ljeval v dosedanji obliki. Toda Cerkev hoče ohraniti vzpostavljeno

(Zaključek na 2. strani)

TRST IN JUGOSLAVIJA

Na izjavo gg.dr.Vladka Mačka in dr.Mihe Kreka v THE EVENING STARU dne 23.oktobra, s katero sta zavrnila g.Konstantina Fotića z ozirom na njegovo poročano stališče o tržaškem plebiscitu, se je oglasil v GLASU KANADSKIH SRBA g.Adam Pribičević. Po glasovih iz srbskih krogov pa delijo njegovo mnenje tudi prenekateri srbski politični prvaki; zato ga kaže preučiti, tem bolj, če sploh še ob stojajo kakšni izgledi za ustvaritev demokratične fronte svobodnih Slovencev, Hrvatov in Srbov proti komunističnemu režimu Jugoslavije.

G.Pribičević se je v GLASU 12.novembra uvodoma izjavil za Svobodni Trst kot je to bilo dogovorjeno v mirovni pogodbi. Po nje govem mnenju je ob tem g.Fotić zavzel "izjemno stališče med Srbi. Izjavil se je za plebiscit". Na to izjavo sta reagirala gg.Maček in Krek. Ta skupni nastop pa je po mnenju g.Pribičevića za "našo no = tranjo politiko" zato velik, ker je g.dr.Krek "prvič stopil iz svo je rezerviranosti in se izjavil proti naši skupni državi". Toda g. Fotić ima kot državljani pravico govoriti o vsakem vprašanju, ki se tiče njegove države; posebej kot Srb pa še, kadar so v vprašanju sr bska življenja: če bi namreč prišlo do vojne z Italijo, bi zaradi Trsta bilo prelita srbske krvi petkrat več od slovenske, ker je pač toliko več Srbov.

G. Adam Pribičević je dalje mnenja, da je ostvaritev Jugosla vije "povzročila sovraštvo Italije, Nemčije in Madžarske do Srbov", kar je bila "ogromna obremenitev za Srbe". To se kaže tudi danes, ko si želita Turčija in Grčije zaradi lastne obrambe sporazuma z Italijo, pa do njega ne pride zaradi Jugoslavije. In Srbi se zelo zanimajo zaradi svojega zgodovinskega položaja na Balkanu, ki je s tem ogrožen. In v takem položaju je vsak Srb upravičen govoriti.

Pisec pride potem do zaključka, da g.dr.Krek ne bi smel podpi sati izjave z dr.Mačkom, dokler je ni sopedpisal tudi g.Slobodan Jovanović. "Ker se dr.Krek za to ni pobrigal, pomeni to, da noče so = delovanja s Srbi, odnosno noče Jugoslavije in mi moramo iz tega nujno povleči logične zaključke".

Kljub temu, da je g.Fotić upokojeni diplomat, torej človek brez posebne odgovornosti, je vendar dr.Krek protestiral proti njegovi izjavi. Ni pa protestiral proti izjavam dr.Krnjevića, b.senatorja, b.podpredsednika kralj.jugosl.vlade in generalnega tajnika Hrvats ke seljačke stranke, ko je ponujal srbskim sovražnikom "cele srbs ke pokrajine, ki so bile pred več stoletji v sestavi srbske drža = ve in naseljene po Srbih". In odgovornost dr.Krnjevića je mnogo hu jša od Fotićeve. G.Pribičević je hvaležen g.Kreku, da je tako opozo = ril na možnost bodoče izdaje. "Čevmu to odobrijo Slovenci, potem mo ramo tudi mi revidirati svoje današnje gledišče", je njegov zaključek.

"Prepir zaradi Trsta"

Fotićeva "izjava je bila izročena javnosti kot mnenje odlične = ga jugoslovanskega protikomunista"; iz tega dejstva sta izhajala gg dr.Maček in Krek, ko sta pod zgornjim naslovom zavrnila v EVENING STARU mnenje o plebiscitu. Toda g.Fotić "ne more govoriti v imenu prizadetega protikomunističnega slovanskega prebivalstva in ni ni kakor pooblaščen podajati mnenja" teh Tržačanov. Ker so na tržaškem ozemlju naseljeni Slovenci in Hrvati in ker se tako dr.Krek kot dr. Maček "vse življenje pečata z javnimi zadevami svojih sorojakov in podrobno poznata njihovo" stališče, sta si upala reči, da je plebis cit na Svobodnem tržaškem ozemlju v obstoječih prilikah nemogoč ali pa vsaj moralno nedopusten. Nato podpisnika utemeljujeta to svoje mnenje in se zavezujeta za Svobodno ozemlje, kakor je KLIC TRIGLAVA že zadnjič poročal.

(ps)

NAROČNINA KLICA TRIGLAVA: za eno leto 24/-, za četrt leta 6/-..Do = plačilo za letalsko dostavo v pre komorske države.

SOCIALNI SKLAD 29.OKTOBRA: Pošilj ko v vrednosti 14/- je prejel g. I.K. v Celovcu. ...

RAZGLEDI

ZDRUŽENA EVROPA IN ŠE KAJ

Ta je bila nekaj let po zadnji vojni nekako geslo vseh vodilnih državnikov in strank. Hoteli so kar nadlicitirati drug drugega v navduše = nju zanjo, predvsem seveda tisti, ki so bili tedaj doma slučajno v opoziciji (n.pr.g. Churchill). Vršilo se je nešteto uradnih konferenc in zasebnih kongresov in vsi naivneži so bili prepričani, da bo že naš rod doži = vel trdno evropsko federacijo, ki bo ustvarila trajni mir, malim narodom pa jamčila za vse pravice v njej. Tako naivno so bili prepričani o taki evropski federaciji, da je n.pr. neka naša politična skupina zgradila celo ves svoj politični program na to fikcijo, a druge - da bi ne izgledale manj "sodobne" - so seveda prav tako predvidevale našo vključitev v ta novi evropski raj.

No, danes se je menda že sleherni opazovalec evropskega političnega dogajanja zbudil iz teh opojnih sanj. Iz njih se je še pravočasno z veliko muko rodil Schumannov načrt, ki mora pa že tudi previdno paziti, da ga ne odnese prvi vetrič, vse drugo je šlo pa že v zbirko utopij in Evropa je danes bolj razdeljena, države pa obdane z višjimi obzidji kot kdajkoli v zgodovini. Pred prvo svetovno vojno sem kot mlad dijak zašel v Nemčijo in potoval po Italiji, pa še vedel nisem, da obstojajo na svetu potni listi in me nikjer tudi živ krst ni vprašal zanj, kakor tudi ne za kakršno koli drugo legitimacijo. Danes, po tolikih "osvobojenjih", pa mora nositi človek celo v lastni državi seboj poln žep raznih izkaznic, a priti preko državne meje je že skoro umetnost.

Da, naš ideal mora biti združena Evropa in povsod moramo zagovarjati to misel, otročje bi pa bilo v dogledni bodočnosti računati z njo kot z realnostjo. Pa če bi mi tudi res kdaj doživeli uresničenje teh sanj, pa menda vendarle ni nobenega tolikega političnega otročaja, da bi mislil, da bodo v federirani Evropi izginile državne meje in da bodo mali, sparcelirani narodi avtomatično prišli do svojih naravnih pravic. Danes velja n. pr. za enega najiskrenejših "Evropejcev" g. de Gasperi, pa se ne zadovoljuje niti z 80.000 Slovenci v demokratični Italiji, temveč hoče imeti za vsako ceno takoj vsaj še vse tržaško ozemlje in v dogledni bodočnosti po tem vsaj še rapalske meje. In kako krščansko ravna njegova "krščanska demokracija" z našim življenjem, tudi vemo vsi. Skratka: niti najbolj združena in najbolj federirana Evropa nam ne bo osvobodila niti ene slovenske vasi ne v Italiji in ne na Koroškem. Mislim, da si moramo biti o tem kar na jasnem in s tem tudi računati.

Danes lahko vsak prvošolček v eni uri sestavi program, ki bi naravnost idealno rešil vsa naša zunanjepolitična vprašanja. Seveda smo pa mi politično tako zavedni in zreli, da bi se večina n.pr. niti ne zadovoljila s še živi narodnostno mejo, temveč bi se hotela pokazati še bolj naravno in še bolj slovensko ter bi takoj zahtevala n.pr. meje na Turah in na Tilmentu (če ne na sami Piavi), češ da "imamo svete pravice" do njih. Je že prav in lepo, da imamo take pravice, samo nihče ne pove, kdo nam jih bo dal. Nemci, Italijani, Angleži, združena Evropa? Koliko smo zmožni si jih priboriti sami, smo menda dovolj jasno pokazali l. 1918/19 na Koroškem, ko se nam je nudila prav edinstvena zgodovinska prilika, da bi jo dobili skoro brez napore in žrtev. Smatram zato za golo demagogijo licitirati z našimi zunanjepolitičnimi zahtevami in za znak političnega analfabetstva operirati z utvarami, kakršna je za sedaj še tudi federirana Evropa.

Peripetije prve in druge svetovne vojne so nam ustvarile politične meje, kakršne imamo danes. Noben Slovenec se z njimi ne more zadovoljiti. Saj je vendar ostala izven teh meja še vedno šestina našega ozemlja in naroda, a naš cilj je vedno bil in mora večno ostati zedinjenje naše zemlje in čim največja politična samostojnost našega naroda. Odveč je to še poudarjati, ker tega sploh noben Slovenec ne zanikuje. Toda - kako priti do tega cilja? Tu se šele začne politika in kazati politična sposobnost naroda, njegovih političnih skupin in onih posameznikov, ki bi bili radi politični voditelji.

Dejal sem že, da more vsak prvošolček v eni uri sestaviti zunanje politični program, ki bi zadovoljil vse naše težnje in jim še kaj navrgel. Toda čeprav je postal že banalen Bismarckov izrek, da je politika umetnost dosedanja možnega, ostane on vendarle trajno resničen. Toda kaj vidimo danes v naši emigraciji? Eni grade na evropsko federacijo, drugi pri ložnostno opletajo s praznimi frazami, tretji nas vabijo že celo nazaj v nemško-madžarsko Podonavje, katerega blagodati smo menda dovolj okušali celih tisoč let, a četrti "zgovorno molče". Zato smo danes Slovenci politično bolj desorientirani kot kdajkoli v naši zgodovini in bolj kot katerekoli drug narod. Ali ne čuti res nihče potrebe realistično premotriti našega današnjega položaja v zvezi s svetovnopoličnim, preценiti naših resničnih lastnih duhovnih in materialnih sil in nam resno, brez demagogije in brez fraz pokazati našo pot za bližnjo prihodnost da bi vendar le že vedeli, kaj sploh hočemo? Imamo namreč danes na pretok političnih skupin in še več politikantov v njih, a vsi skupaj nimamo sploh nobene politike, naši "politiki" pa očitvidno niti ne kakega čuta dolžnosti in odgovornosti napram narodu, da brezvestnih "podonavcev" niti ne omenjam. Politične stranke morejo biti le sredstvo, instrument politike, nam so pa one očitvidno cilj, sploh edini cilj in od tod tudi že od nekdanj vsa mizerija naše politike.

F.J.B.

J A V N O M N E N J E

Grožnja: G.urednik! Ko so po tržaških neredih zahtevali Italijani preiskavo zaradi streljanja, bi lahko v uvodniku krepko zapisali, da bi morala pravična preiskava najti krivdo pri Pelli in vseh Italijanih, ki so ustvarjali razpoloženje za divjanje, ki so ščuvali ali pa tudi tiho stali ob strani, ko so drugi gonili mlade ljudi pred puške. Mč.

"Duca di Dalmazia": G.urednik! Vaše pomočilo iz Rima o "vojvodi" Jevdjeviću bi bilo treba dopolniti, da se je v maju 1945 podpisal kot "Duca" na proglasu "narodu Krmina" v svojstvu poveljnika "okupacijskih čet" tj. jugoslovanske vojske, ki da je zasedla Furlanijo. V proglasu je ta megaloman jamčil državljanom svobodo, varnost imetja, itd, vse kar pač podobni proglasi po celem svetu ob takih prilikah oznanjajo. In to dar dva potem, ko je zvedel od pristojnega poveljnika v VIII. armadi, da njegove (Jevdjevićeve) in druge trupe ne morejo biti smatrane kot zavezniške, ker je bil zaveznik pač Tito, in da bodo zato poslani v notranjost Italije, kjer jih bodo nadzorovali zavezniški vojaki. Seveda ne gre jemati Dobrosava Jevdjevića resno, toda nanj je treba paziti, ker lahko v svoji nepreračunljivosti (ali pa prebrisanosti in pokvarjenosti) stori več škode kot si moremo to predstavljati. S.

Verske ločine: G.urednik! Pred časom sem razgovarjal z nekom, ki je za stalno zapustil Jugoslavijo. Pri povedoval je, da so tam razvile precejšnjo delavnost gotove krščanske sekte, ki so pred vojno imele zelo majhno število pristašev. Predvsem delujejo tiste ločine, ki izhajajo iz Amerike; takih ameriških misijonarjev je po Jugoslaviji precej. Kaže, da jim Tito ne dela posebnih težkoč in da uživajo svobodo, ki je npr. nista deležni niti katoliška niti pravoslavna Cerkev. Ameriški misijonarji trdijo, da imajo že veliko "izpreobrnjenecv", ki potem tudi uživajo materialne dobrine - pakete iz Združenih držav. -o.

Cvetka: G.urednik! Če drži namigavanje č.g.dr. Franca Blatnika v Ameriški Domovini glede "prijazne geste do... gospodarjev" in vašega "opravičevanja" Angležev, potem čisto resno pričakujem, da bomo kmalu dobivali tiskani KLIC TRIGLAVA; obenem se pa čudim, da Angleži doslej niso nič dali na takšno "opravičevanje" in vam odrinili takole deset funtov za tisk vsake številke. SJ.

Koncem oktobra je bil ustanovljen "Svet srbskih narodnih demokratičnih organizacij" iz USA in Kanade, ki stremi za ustanovitev svobodnega srbskega odbora, kakor smo že poročali v KT 126-128.

CVETKA IZ TUJEGA LOGA

"Nadžkof Stepinac odgovarja svojim tožnikom pred češkoslovaškim sodiščem." (Napis pod sliko v tedniku UNIVERSE, London, 18.9.1953.)

Na naslednjem listu priobčujemo 3. nadaljevanje razprave g. Frana Erjavca o "NASTANKU SLOVENSkih POLITIČNIH STRANK" :

režim je zlasti izobraženstvo mnogih narodov tudi neverjetno skorumpiral, kar se je videlo n.pr. posebno na Hrvaškem, kjer je celo sam oče ilirizma, Gaj, prodal režimu sebe in svoje "Narodne Novine".

Slovensko javno življenje je začelo ravno v Bachovi dobi dobivati oblike, ki so ostale potem zanj značilne še dolgo vrsto let. Ko je bila konstituanta že razgnana in absolutizem na krepkem pohodu, so še nekateri šele zavedli, da bi nam mogla vendarle samo "zedinje na in avtonomna Slovenija" zagotoviti narodno enakopravnost, toda še ti so bili predvsem severni obmejni Slovenci (Einspieler), dočim so izražali drugi kar neko zadovoljstvo, da je bila ustava ukinjena - (Bleiweis). Ker je pa postajala taka zahteva medtem že brezpredmetna in je bilo že celo razpravljano o njej vedno težje, se je osredotočilo vse razmišljanje o našem narodnopolitičnem položaju žekmalu zgolj na jezikovno razpravo, ki je bila pa prava klasična priča vse naše politične nezrelosti (ponavljala se je pozneje še večkrat prav do najnovejše dobe). Spričo naše kulturne in številčne šibkosti ter geografske izpostavljenosti je namreč večina rodoljubov obupovala, da bi se mogli sploh ohraniti pred nemško poplavo. Niso pa iskali od pomoči v kulturni okrepitvi lastnih narodnih množic, na kar je meril že Prešeren, temveč v tem, da bi opustili svojo slovenščino in sprejeli za svoj knjižni jezik kakega drugega, večjega slovenskega. Razvila se je neverjetno konfuzna debata, v kateri so baš vo dilni rodoljubi predlagali, da bi sprejeli ruščino, češčino, "ilirščino", umetno sestavljeno "vseslovansščino", srbščino in celo - cerkveno staroslovenščino. Toda tej absurdni "jezikomešariji" je l. 1852. vendarle napravil konec praktični realista Bleiweis, češ da je tudi slovenski jezik "izobraževanja vreden, ne pa da bi ga kot malovredno šaro na stran pahali" in je kategorično izjavil, da hočejo "Novice" pisati "za slovenski narod na svetu, ne pa za ljudstvo na luni". Sploh je bila največja zasluga tega moža ta, da je uvedel pri nas gajico, združil v svojih "Novicah" pokrajinska narečja na en skupni knjižni jezik in ga edino pravilno usmerjal v njegov organski razvoj.

Ker je bila revolucionarna doba prekratka, v Bachovi dobi pa zopet onemogočena sleherna politična beseda, so ostale široke kmečke plasti politično še nadalje nezavedne in neprebujene, razen tega jih je pa zanimalo predvsem izvajanje kmečke odveze, ene izmed redkih mojstevin avstrijske uprave. Tisto maloštevilno svetno izobraženstvo, ki se je bilo l. 1848. priključilo narodnemu taboru, se je po večini vnovič hlapčevsko uklonilo režimu, ki je imel pa sedaj že precej izrazitejši germanizatorični značaj nego za Metternicha. Precej trajna je pa ostala narodna prebujala mladina iz l. 1848., toda za to so bila vrata državnih služb v domovini zaprta in še je zato razhajala po vsej državi (posebno mnogo jih je službevalo na Hrvaško). Vse spredaj opisane okoliščine so pa povzročile, da si ni mogel še tudi ta rod izoblikovati še nobene jasne politične fiziognomije, tem več je bolj ali manj močno čutil le neke splošne svobodnjaške težnje in se vdajal meglenim vseslovanskim fantazijam, upajoč zlasti v Rusijo, čeprav je vzbujal tamošnji despotizem pravo zgražanje vsega naprednega sveta.

Skoro edini činitelj, ki je zato prihajal v domovini v poštev za slovenstvo, je bila duhovščina, toda še ta je naredila viden korak nazaj. Protirevolucijo je namreč takoj z vso svojo avtoriteto podprl tudi episkopat in je v svojem famoznem skupnem pastirskem listu iz l. 1849. med drugim obsodil tudi prizadevanja po narodnostnih svoboščinah, kar je za male brezpravne narode praktično pomenjalo, da je njih krščanska dolžnost potrpežljivo prenašati to brezpravnost še nadalje. Reakcionarnim smernicam hierarhije je potem sledila tudi velika večina duhovščine, ker je čutila, da so revolucionarna gesla iz l. 1848. ogrozila njene dotedanje pozicije in privilegije, dočim jih je absolutizem, kronan l. 1855. še s konkordatom zopet zagotavljal in n.pr. izročil tudi vse šolstvo izključno le v roke duhovščine. Tako se je potem še večina narodno prebujene duhov

ščine postavila v službo politične, kulturne in socialne reakcije (e piskopat je n.pr. l. 1849. predlagal tudi zopetno uvedbo tlake in desetine). Najtipičnejši predstavitelj te duhovščine je bil premagalec slovenskega janzenizma in jožefizma, L. Jeran, velik človekoljub in nesporen Slovenec, a kulturno ozkosrčni obskurant, ki je s svojo "Zgodnjo Danice" dolgo let naravnost onemogočal naš kulturni napredek in zaviral krepitev narodne zavesti (narodnost je proglašal za posledico greha).

To je bilo tem bolj usodno, ker je sprejel Jeranovo stališče tudi Bleiweis. On je bil "tip predmarčnega dunajskega racionalističnega inteligenta". L. 1848-49. se je izogibal vsakih kulturnih sporov, a v začetku Bachove dobe je nastopil v "Novicah" večkrat proti vražarstvu in praznoverstvu. To ga je privedlo hitro v konflikt z Jeranom in po kranjskih župniščih je krožilo pismo, ki je svarilo pred naročanjem "Novic", češ da pišejo "protiversko". Častihlepni, a praktični Bleiweis, ki tudi ni bil nikoli kak idejni borec, je pa dobil že l. 1848. skomine po voditeljstvu in je dobro vedel, da je v javnosti življenjsko navezan na podporo duhovščine, zato se je hitro vdal, ostal zasebno še nadalje racionalist (pri maši so ga baje videli le pri uradnih slovesnostih), na zunaj je pa sprejel vse Jeranove kulturne nazore, dopolnjene še z lastnim, vprav boleznim avtokratstvom. In v tem duhu je dočakalo potem osrednje slovenstvo tudi konec Bachove dobe.

Iz tega sterilnega kranjskega mračnjaštva (to je bilo tudi vzrok Dežmanovega renegatstva) se je pa skušala tedaj z vprav občudovanja vrednimi napori dvigniti naša Koroška. Tam je neumorno oral Slomšek še iz Metternichove dobe narodnokulturno lediño, a dva druga idealna duhovnika, Majer in Einspieler, pa izza l. 1848. narodnopolitično, a v začetku Bachove dobe se jim je potem pridružil še eden najpožrtvovalnejših idealistov naše kulturne zgodovine, mladi prof. Janežič. Ko so že drug za drugim gasnili vsi slovenski listi iz l. 1848-49., razen "Novic" in "Zgodnje Danice", je začela ta trojica iz dajati leposlovni list "Slovenska Bčela", kateri je pridružil Einspieler potem še "Šolskega Prijatelja". Toda najvažnejše kulturno dejanje te koroške četvorice je bila ustanovitev Mohorjeve družbe. Na to je mislil Slomšek sam že l. 1845., a mu jo je Sedlnitzky še preprečil; toda l. 1851., ko oktroirana ustava še ni bila ukinjena, se je skupini koroških duhovnikov s Slomškom na čelu namerala vendarle posrečila. Čeprav je bila družba spričo premajhnih izkušenj organizatorično še pomanjkljivo zasnovana, bi bila vendarle uspela že tedaj; kar naj dokazuje tudi hitro naraščanje njenih članov prva tri leta, zlasti ker je bila Bleiweis-Jeranova Kranjska kulturno popolnoma brezplodna. Toda avtokratski Bleiweis, ki je bil sam brez iniciativ in brez smisla za lepo knjigo, ni trpel ničesar, kar ni zraslo na njegovem zelniku in kar bi utegnilo delati kakšno konkurenco njegovim suhim "Novicam", ozkosrčnemu Jeranu je bilo pa menda še to mlado kulturno podjetje sumljivo, zato nista celovških idealistov podprla v nobenem pogledu, da, mogli bi skoro trditi, da sta z vso svojo okolico vred naravnost sabotirala njih prizadevanja. Za ves duh, ki je vladal tedaj pri nas, je n.pr. veleznačilno, da je želela Mohorjeva družba že takoj v početku izdati slovensko zgodovino in je razpisala tudi nagrado zanjo, toda lotil se je ni nihče, pač pa je dobila družba iz Ljubljane ponudbo za - avstrijsko zgodovino, a Bleiweis ji niti rokopisa Trdinove zgodovine iz l. 1848. ni hotel izročiti. Navedeni koroški rodoljubi so pa vendarle napenjali svoje poslednje sile, da bi vzdržali, Slomšek je tiho žrtvoval čas, svoje spretno pero in svoja skromna materialna sredstva, a vkljub temu, da je bilo tedaj na Slovenskem samih duhovnikov nad 2000, da je izdajala družba skoro same nabožne knjige in da je bila sploh edino knjižno podjetje na Slovenskem (vsi drugi slovanski narodi, celo miniaturni Lužiški Srbi sredi Nemčije, so imeli tedaj že svoje "Matice"), je padlo število njenih članov l. 1859. že na borih 263 in se je bilo že vsak hip bati, da sploh izdihne, zlasti ker je poslednja leta Slomšku izčrpavala vse sile narodnopolitično velepomembna selitev škofjskega sedeža iz nemškega St. Andraža v Maribor.